

SEN DE

MUSTAFA KEMAL

OLABİLİRSİN

Bir Bilincin, Cesaretin ve
Sorumluluğun Hikâyesi

Dr. Recep CENGİZ

Dr. Recep Cengiz, 1959 yılında Kütahya’da dünyaya geldi. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Eskişehir’de okudu. 1977 yılında girdiği Kara Harp Okulu’ndan 1981 yılında Ekonomi Bölümünden teğmen rütbesiyle mezun oldu. TSK’nin çeşitli birliklerinde ve yurtdışında takım, bölük ve tabur komutanlığı görevleri sonrasında, 2001 yılında Anıtkabir Komutan Yardımcılığı görevindeyken yarbay rütbesinde kendi isteğiyle emekli oldu. Bu dönemde, *Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar* (24 cilt) ve *Anıtkabir Özel Defteri* (23 cilt) adlı eserleri hazırladı. *Anıtkabir Dergisi*’nin yazı işleri müdürlüğünü, Mehmetçik ve Atatürkçü Düşünce Vakfı dergilerinin yayın danışmanlığını yaptı. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi bölümünde yüksek lisans ve doktora yaptı. 2007-2008 yılları arasında Kazakistan’da Uluslararası Ahmet Yesevi Üniversitesi Genel Koordinatörlüğünü yürüttü. Gazi Üniversite ve Ufuk Üniversitesi’nde, Atatürk İlkeleri ve Devrim Tarihi dersleri verdi.

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

SEN DE MUSTAFA KEMAL OLABİLİRSİN

Yazan: Dr. Recep Cengiz

Editör: Senem Kale

Yayın hakları: © 2026 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Ekim 2026 / ISBN 978-625-8593-77-8

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Gökçen Yanlı

Sayfa uygulama: Taylan Polat

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 45464

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Sen de Mustafa Kemal Olabilirsin

Dr. Recep Cengiz

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

İçindekiler

Sunuş.....	11
Giriş.....	13
I. Bölüm / Bir İnsan Doğar	17
II. Bölüm / Fikirlerle Büyümek.....	27
III. Bölüm / Fırtınanın Ortasında Bir Akıl.....	41
IV. Bölüm / Ya İstiklal Ya Ölüm.....	57
V. Bölüm / Cumhuriyet Kuruluyor (1923-1924)	81
VI. Bölüm / Devrimin Günlük Hayata İnişi (1925-1928)	93
VII. Bölüm / Cumhuriyet İnsanını Kurmak (1929-1933)	105
VIII. Bölüm / Cumhuriyet'in Olgunluk Yılları (1934-1938)...	121
IX. Bölüm / Sen de Mustafa Kemal Olabilirsin	143

Bu kitap,

Mustafa Kemal olma yolunda düşünceyle, vicdanla ve cesaretle yürüyen ancak 6 Şubat 2023 depremi, trafik kazası ya da sağlık sorunları nedeniyle aramızdan erken ayrılan liseli öğrencilerim Ercan Tuğlu, Eren Akın, Baran Camcı, İskender Şimşek, Mahmut Genç, Emre Meşeci, Buğra Tan, Furkan Demir, Ömer Kılıç, Buket Çiçek, Deniz Can ve İklim Yayan ile yine aynı uğurda mücadele ederken trafik kazası sonrası yitirdiğimiz 24 yaşındaki İbrahim Ekici ve Adıyaman'da meydana gelen deprem sonrası sonsuzluğa uğurladığımız 22 yaşındaki Yağız Gündeş kardeşimize adanmıştır.

Onlar, düşünmenin ve insan kalmanın en sessiz kahramanlarıydılar.

Her biri, Mustafa Kemal'in yaktığı ışığı kalplerinde taşıırken, insan olmanın en onurlu biçimini bize hatırlattılar.

Bu kitap, onların yarım kalan umutlarına bir selam, geleceğe bıraktıkları sessiz bir emanettir.

“Beni görmek demek mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız, bu yeterlidir.”

Mustafa Kemal Atatürk

Sunuş

Bir insanı anlamak, bazen kendi hayatını yeniden anlamaktır.

Bu kitabı yazarken amacım, sana yalnızca Mustafa Kemal'i anlatmak değildi.

Çünkü Mustafa Kemal'i anlamak, yalnızca geçmişte yaşamış büyük bir insanı tanımak değildir; onun zor koşullar altında nasıl düşündüğünü, nasıl hazırlandığını, nasıl karar verdiğini ve üstlendiği sorumluluğu nasıl taşıdığını da anlayabilmektir.

Bu yüzden bu kitap yalnız bir tarih anlatısı ya da bir övgü kitabı değildir. Mustafa Kemal'in hayatından yola çıkarak insanın kendi hayatına da bakabilmesinin yollarını arayan bir kitaptır.

Belki sen de hayatının bir yerinde durup kendine şunu sordun:

"Ben gerçekten olmak istediğim insan mıyım?"

İşte bu kitap, biraz da bu sorunun peşinden gidiyor.

Mustafa Kemal'i anlamak, yalnızca Samsun'u, Sakarya'yı ve Cumhuriyet'i bilmek değildir. Asıl mesele, bütün bunlara giden yolda nasıl düşündüğünü, karşısındaki koşulları nasıl değerlendirdiğini ve belirsizlik içinde nasıl karar verdiğini anlayabilmektir.

Bu kitap boyunca sana yalnızca tarih anlatılmayacak. Bir insanın nasıl yetiştiğine, nasıl düşündüğüne, kendisini nasıl geliştirdiğine, karşılaştığı güçlükler karşısında nasıl davrandığına ve zaman içinde nasıl Mustafa Kemal olduğuna da bakılacak.

Bu kitabın sayfalarında önce bir çocuk göreceksin.

Selanik'te büyüyen, merak eden ve kendi yolunu aramaya başlayan bir çocuk.

Sonra bir genç göreceksin.

Okuyan, sorgulayan, düşünen, zaman zaman yalnız kalan ve kendisini karşılaştacağı sorumluluklara hazırlayan bir genç.

Daha sonra bir asker, bir komutan ve giderek bir milletin geleceğine ilişkin sorumluluk üstlenen bir insan göreceksin.

Ve onun hayatıyla birlikte, yenilmiş ve yorgun bir toplumun yeniden ayağa kalkma çabasına tanıklık edeceksin.

Fakat bütün bunları yalnız geçmişte olup bitmiş olaylar olarak okumak zorunda değilsin.

Çünkü bu kitap Mustafa Kemal'i anlatırken, okurun kendi hayatına da dönüp bakabilmesini amaçlıyor.

“Sen de Mustafa Kemal olabilirsin” demek, bir lidere benzetmek değildir. Doğru olanı arayabilmek, düşünmekten vazgeçmemek, gerektiğinde yalnız kalmayı göze alabilmek ve kendini yalnız kendinden ibaret görmemektir.

Mustafa Kemal'in hayatında karşılaştığı kararların hiçbiri senin karşına aynı biçimde çıkmayacak. Onun yaşadığı savaşları yaşamayacak, onun üstlendiği tarihsel görevleri üstlenmeyeceksin.

Ama sen de karar vereceksin.

Sen de korkacaksın.

Sen de yanılacaksın.

Sen de bazen kolay olan ile doğru olan arasında kalacaksın.

Ve sen de hayatının farklı zamanlarında nasıl bir insan olacağına yeniden karar vermek zorunda kalacaksın.

Bu nedenle bu kitabın amacı sana hazır yanıtlar vermek değildir. Mustafa Kemal'in hayatına bakarken, onun nasıl düşündüğünü ve nasıl davrandığını anlamaya; oradan da kendi sorularına kendi yanıtlarını arayabilmene bir kapı açmaktır.

Eğer bu kitabın herhangi bir yerinde bir cümle seni durdurur, düşündürür ve kendi hayatına başka bir gözle bakmana yol açarsa, bu kitap amacına ulaşmış olacaktır.

Giriş

Mustafa Kemal'i anlamak için yalnız ne yaptığını değil, hangi koşullar altında düşündüğünü ve karar verdiğini de görmek gerekir.

Bugün geriye dönüp onun hayatına baktığımızda sonucu biliyoruz.

Çanakkale'nin nasıl sonuçlandığını biliyoruz. Samsun'un ardından neler yaşandığını, Milli Mücadele'nin nasıl geliştiğini, Sakarya'yı, Büyük Taarruz'u ve Cumhuriyet'in ilanını biliyoruz.

Fakat Mustafa Kemal bunların hiçbirini, yaşarken bizim bugün bildiğimiz biçimiyle bilmiyordu.

Onun önünde tamamlanmış bir tarih yoktu.

Koşullar vardı.

Olanaklar vardı.

Tehlikeler vardı.

Belirsizlikler vardı.

Ve bütün bunların içinde verilmesi gereken kararlar vardı.

Bu nedenle Mustafa Kemal'in hayatına yalnız ortaya çıkan büyük sonuçlardan bakmak, onu anlamak için yeterli değildir. Onu Mustafa Kemal yapan sürecin içinde çocukluğu, eğitimi, okudukları, düşünce dünyası, askerlik deneyimi, gözlemleri, yanılgıları, hazırlıkları, insanlarla kurduğu ilişkiler ve zaman içinde üstlendiği sorumluluklar da vardır.

Mustafa Kemal'in düşünme biçiminin önemli özelliklerinden biri, karşısındaki gerçeği anlamaya çalışmasıydı. Kendisine öğretilenle yetinmemesi, okuması, soru sorması, farklı düşünceleri değerlendirmesi ve koşullar değiştiğinde yeniden düşünebilmesi, daha sonraki kararlarının da düşünsel zeminini oluşturdu.

Bu nedenle onun hayatını yalnız bir başarılar dizisi olarak okumak eksik kalır.

Başarıların yanında başarısızlıklar da vardı.

Doğru kararların yanında yeniden değerlendirmek zorunda kaldığı düşünceler de.

Yanında yürüyen insanlar olduğu gibi, yalnız kaldığı zamanlar da.

Ve büyük sonuçlardan önce uzun hazırlık dönemleri vardı.

Mondros'tan sonra yenilginin ve işgal tehlikesinin yarattığı ağır ortamda birçok kişi çıkış yolunun giderek daraldığını düşünüyordu. Mustafa Kemal ise önündeki durumu değerlendirirken başka bir sorunun peşine düştü:

Ne yapılabilir?

Bu soru, onun hayatındaki düşünme biçimini anlamak açısından önemlidir. Çünkü gerçeği görmek ile ona teslim olmak aynı şey değildir. Bir durumun ağırlığını kabul etmek, o durum içinde yapılabilecek hiçbir şey kalmadığı sonucuna varmayı gerektirmez.

Mustafa Kemal'in hayatında da düşünce ile eylem birbirinden kopuk değildi. Okumak, öğrenmek, gözlemlemek ve tartışmak; sonunda karşısındaki sorun hakkında bir karar verebilmek içindi. Karar vermek ise yalnız ne yapılacağını söylemek değil, o kararın sorumluluğunu üstlenmek anlamına geliyordu.

Bu kitapta bu nedenle yalnız Mustafa Kemal'in **ne yaptığına** bakmayacağız.

Neden yaptığını, nasıl düşündüğünü, hangi koşullarda karar verdiğini ve zaman içinde nasıl bir insan haline geldiğini de anlamaya çalışacağız.

Çocukluğundan okul yıllarına, askerlik hayatından Milli Mücadele'ye, Cumhuriyet'in kuruluşundan gerçekleştirmeye çalıştığı dönüşümlere kadar uzanan hayatını yalnız kronolojik olayların sıralandığı bir tarih olarak değil, bir insanın düşünsel ve karakter gelişimini de izleyerek ele alacağız.

Cumhuriyet'e giden yol da bu nedenle yalnız askeri ve siyasal olayların sonucu olarak değil; egemenlik, yurttaşlık, eğitim, hukuk, bağımsızlık ve çağdaşlaşma anlayışındaki dönüşümle birlikte değerlendirilecektir.

Çünkü Mustafa Kemal'i anlamak, sonunda ortaya çıkan Mustafa Kemal'e bakmakla tamamlanmaz.

Selanik'teki çocuğun neyi merak ettiğini, genç Mustafa Kemal'in ne okuduğunu ve neyi sorguladığını, subayın yaşadığı dünyayı nasıl gözlemlediğini, komutanın karar vermeden önce nasıl hazırlandığını ve bir milletin sorumluluğunu üstlenen insanın hangi düşünsel birikimle o noktaya geldiğini de görmek gerekir.

Bu nedenle ilerleyen sayfalarda yalnız büyük tarihsel sonuçlara değil, o sonuçlardan önce gelen insana bakacağız: Öğrenen, sorgulayan, hazırlanan, yanılan, yeniden düşünen, karar veren ve sorumluluk üstlenen Mustafa Kemal'e.

Çünkü onu anlamaya giden yol, sonradan ortaya çıkan büyük sonuçlardan değil, o sonuçları mümkün kılan insanın nasıl yetiştiğini görmekten başlar.

DOĞAN KUTUP
ÖRNEKTİR

I. BÖLÜM

Bir İnsan Doğar

1. O Önce Çocuktu

O, bir mucize olarak değil, bir insan olarak doğdu. Ne gökten indi ne de kutsal bir ışığın içinden yürüdü. Ama sıradanlığın içinde parlayan bir kıvılcım vardı onda: **Merak.** Her şeyi sormak, anlamak, nedenini bulmak isteyen bir zihin... İşte o merak, bir çocuğun gözlerinde çağlar boyunca yanacak bir ışığın ilk kıvılcımıydı.

Selanik'te, Kocakasım Mahallesi'nde küçük bir evin penceresinden dışarı bakan bir çocuk düşünün; limanın uğultusu, gemi düdüklelerinin yankısı, sokaklarda birbirine karışan diller: Türkçe, Yunanca, Ladino, Bulgarca... O sesler, küçük Mustafa'nın zihninde farklılıkların kavgasını değil, uyumun güzelliğini inşa ediyordu. O anlarda henüz kimse bilmiyordu ama bir çocuk, sadece dünyayı seyretmiyor, onu anlamaya başlıyordu.

Ama küçük Mustafa'nın sorduğu her soru, ileride bir milletin kaderine dönüşecekti. Çünkü bazı insanlar doğdukları gün değil, ilk kez "neden?" dedikleri gün büyür. Küçük Mustafa, yanıtı ezberlemek yerine nedenini merak etti. Belki de onu diğerlerinden ayıran ilk şey buydu. Çünkü bazı insanlar yalnız öğrenir. Bazılarıysa anlamak ister.

Bir gün sen de sana öğretilen bir şeyin karşısında durup kendi kendine şunu soracaksın: "Gerçekten doğru olan bu mu?"

2. Bir Ailenin, Bir Milletin Hikâyesi

Zübeyde Hanım sabırla yoğrulmuş bir kadındı. Oğlunun alın-na dokunduğunda dua eder, gözleriyle geleceği arardı. Ali Rıza Efendi adaletle yoğrulmuş bir Osmanlı memuruydu. Her satırda dürüstlük, her kararda vicdan arardı. Biri kalbiyle, diğeri aklıyla yön verdi. O iki yön birleştğinde, doğan çocuk bir milletin vicdanı oldu.

O yıllarda Osmanlı İmparatorluğu yorgundu. Devletin nefesi kesilmişti ama halk hâlâ umutla yaşamaya çalışıyordu. Selanik, imparatorluğun batıya açılan penceresiydi: bir yanda Avrupa'nın rüzgârı, bir yanda Anadolu'nun yorgun soluğu... Ve o iki dünyanın tam ortasında, Mustafa büyüyordu. Bir yanda çöküşü, bir yanda doğuşu görüyordu. Henüz çocukken anladı: "Kurtuluş, başkalarının değil, kendi aklının eseri olmalı."

Bugün, bir köy öğretmeni sınıfta o sözü kalbinde taşıyorsa, bir ebe yeni doğan bir bebeğin kalp atışını dinlerken gözlerinde umut görüyorsa, bir çiftçi toprağını alın teriyle işlerken çocuklarına helal kazanç bırakıyorsa, bir anne evladına dürüstlük öğretiyorsa; işte o anlarda, bir çocuk yalnız büyümmez. Bir karakter doğar. Ve bazen bir milletin geleceği, tam da böyle sessiz evlerde başlar.

Zübeyde Hanım oğluna büyük sözler öğretmedi. Ama eğilmeyi, doğruluktan utanmamayı ve yalnız kalsa bile doğru bildiği yerde durmayı öğretti. Çünkü insanın karakteri, en çok kimse bakmazken verdiği kararlarda görünür.

Bir gün sen de kimsenin görmediği bir yerde, küçük bir seçim yapacaksın. Belki de hayatının en büyük kararı o olacak.

3. Okulun İlk Günü

Zübeyde Hanım, oğlunun "hafız" olmasını istiyordu. Evde sık sık aynı cümleyi tekrar ederdi: "İnsan önce dinini öğrenir." Mustafa ise kelimeleri ezberlemekten çok, onların ne anlama geldiğini, bir cümlenin neden öyle kurulduğunu, bir kelimenin neden o anlamı taşıdığını merak ediyordu.

Ali Rıza Efendi, oğlunu izlerken bunu fark etti. Bir akşam, Mustafa'nın elindeki kitabı nasıl okuduğunu gördü. Gözleri satırlarda değil, sanki satırların arkasındaydı. "Bu çocuk" dedi kendi kendine, "yalnızca öğrenmiyor, düşünüyor." Kısa bir süre sonra kararını verdi ve Mustafa'yı Şemsi Efendi Mektebi'ne yazdırdı.

Okulun ilk günü Mustafa'yı dar bir sınıf, tahta sıralar, kireç kovan duvarlar ve pencereden içeri sızan ince bir ışık karşıladı. Mustafa arka sıralardan birine otururken çocuklar alıştıkları gibi defterlerini açıp başlarını eğdiler ve beklemeye başladılar.

Öğretmen sınıfa girdi, tahtaya tek bir kelime yazdı ve ardından sınıfa baktı. Sessizlik uzarken çocuklar hâlâ başları eğik, yazılanı kopyalamaya hazırdı çünkü bildikleri şey, yazılanı almak, ezberlemek ve tekrar etmektir.

Öğretmen bir süre daha bekledikten sonra Mustafa'ya baktı ve "Sen, ne anladın?" diye sordu. Mustafa durdu çünkü bu soru farklıydı. İlk kez ondan beklenen şey, doğru cevabı bulması değil, ne düşündüğünü söylemesiydi. Yavaşça ayağa kalktı, tahtadaki kelimeye baktı ve kelimeden çok onun arkasındaki anlamı düşünmeye çalıştı.

İşte o an içinde yeni bir kapı açıldı ve bir okulun yalnızca ezber yapılan bir yer olmadığını, insanın düşünmeye başladığı bir yer de olabileceğini ilk kez fark etti. **Mustafa o sıralarda ezberlemenin kolay, anlamanın ise zor olduğunu fakat insanı değiştiren şeyin ezberledikleri değil, anladıkları olduğunu öğrendi.** Bir memur çocuğu için bu fark kader, bir millet içinse devrimdi.

Yıllar sonra başka bir sınıfta, başka bir öğretmen tahtaya yine tek bir kelime yazdı: "Neden?" Çocuklar önce sustu; ardından biri el kaldırdı, bir başkası itiraz etti, bir diğeri ise "Ben farklı düşünüyorum" dedi. İşte o anda, Şemsi Efendi Mektebi yeniden açıldı.

Yeni bir okula gitmek yalnızca sınıf değiştirmek değil, bazen insanın hayatındaki ilk yön değişikliğini yaşamaktır. Mustafa o gün, korkmanın geri dönmek için değil, yürümeye devam etmek için olduğunu öğrendi.

Bir gün sen de alıştığın bir yerden çıkmak zorunda kalacaksın ve belki de ilk gerçek cesaretin tam o anda başlayacak.

4. Erken Yaşta Sorumluluk

Hayat, Mustafa'dan çok erken olgunluk istedi. Babası öldüğünde bir çocuktuk ama sorumluluk almayı öğrendi. Acının içinden direnci, kederin içinden aklı doğurdu.

Rapla çiftliğinde toprağı, köylüyü, yoksulluğı tanıdı. Toprağın kokusu, alın terinin değeri, emeğin kutsallığı belleğine kazındı. Yıllar sonra, **“Köylü milletin efendisidir”** dediğinde, o sözde çocukluğunda tanıdığı toprağın, köylünün ve emeğin izleri de vardı.

Yıllar sonra başka bir sabah, bir çiftçi gün ağarmadan tarlasına çıktı ve ellerini toprağı sürdürdü; bir marangoz atölyesinde tahtayı sabırla yontarken, bir memur kimse görmüyor sanıldığı halde dosyasını dürüstçe imzaladı. Onların hiçbirini bunu bilmiyordu belki ama Mustafa Kemal'in çocukken öğrendiğı o gerçek hâlâ yaşıyordu: **“Bir ülke, emeğine saygı duyduğunda büyür.”**

Bir ülkeyi bazen büyük insanlar değil, küçük görünen kararlar değiştirir. Bir çocuk okulda arkadaşına yapılan haksızlığa sessiz kalmaz, bir genç herkes kopya çekerken dürüst kalır, bir öğrenci “Benim oyumdan ne olur?” demeden sorumluluk alır.

Çünkü Mustafa Kemal de bir gün Selanik'te pencerenin önünde duran bir çocuktuk. Onu farklı yapan şey, o yaşta bile gördüğü haksızlıklara alışmamasıydı. İnsan bazen dünyayı hemen değiştiremez ama kendini değiştirebilir ve bazen bütün değişim tam da orada başlar.

5. Selanik: Bir Kıvılcımın Şehri

Selanik yalnızca bir şehir değil, fikirlerin laboratuvarıydı. Limandan yükselen düdük sesleri, sokaktan geçen Rum bakkalın sesi, karşı evin penceresinden yükselen Ladino bir şarkı ve uzakta bir kahvehanede hararetle konuşan adamlar, şehrin gündelik hayatında birbirine karışıyordu.

Küçük Mustafa bütün bunları dinliyordu. Daha o yaşta anladı: Dünya, yalnız kendisine benzeyenlerden ibaret değildi. Rum, Yahudi, Türk, Arnavut, Bulgar... Hepsi aynı sokaklarda yürür, aynı rüzgârı solurdu.

Mustafa Kemal olmak, birine benzemek değil; korkularından daha büyük olmaya karar vermektir.

Bu kitap bir tarih anlatısı değil, bir farkındalık çağrısıdır. Mustafa Kemal'i anlatmaktan çok, onu mümkün kılan düşünceyi anlatır.

Selanik'teki bir çocuğu bir ulusun kaderini değiştiren lidere dönüştüren; düşünme cesareti, sorumluluk duygusu ve vazgeçmemeye olan kararlılığıdır.

Her insanın içinde bir Samsun vardır.

Bir karar anı. Bir başlangıç. Bir daha eskisi gibi olmamaya karar verdiği o eşik...

Ve her insanın hayatında, bir gün aynanın karşısına geçip kendine şu soruyu sorduğu bir an gelir:

"Ben gerçekten yaşadım mı, yoksa yalnızca bekledim mi?"

Sen de Mustafa Kemal Olabilirsin işte o sorudan kaçmayanların kitabıdır.

Çünkü dünyayı değiştiren büyük dönüşümler, önce insanın kendi içinde başlar.

Ve o insan, belki de sensin.

